

Resultaten in het kort

Er is geen betekenisvolle samenhang tussen **sociale relaties met klasgenoten en leraren in het po** en de onderwijspositie in leerjaar drie ten opzichte van het schooladvies.

Er is een betekenisvolle samenhang tussen **sociale relaties met klasgenoten in het vo** en de onderwijspositie in leerjaar drie ten opzichte van het schooladvies. Leerlingen met betere sociale relaties met klasgenoten in het vo hebben een grotere kans om op een hogere onderwijspositie te zitten dan het gegeven basisschooladvies. Dit is met name het geval voor leerlingen met ouders die maximaal mbo zijn opgeleid.

Er is een betekenisvolle samenhang tussen **sociale relaties met leraren in het vo** en de onderwijspositie in leerjaar drie. Leerlingen met betere sociale relaties met leraren in het vo hebben een grotere kans om op een hogere onderwijspositie te zitten dan het gegeven basisschooladvies. Daarnaast hebben leerlingen met betere sociale relaties met leraren een kleine kans om op een lagere onderwijspositie te zitten dan het gegeven basisschooladvies. Dit is met name het geval voor meisjes.

Sociale relaties en onderwijspositie in het vo ten opzichte van het schooladvies

Inleiding

Sociale relaties met klasgenoten en leraren vormen een belangrijke basis voor een goede inbedding in de school. Ze dragen bij aan motivatie, leerprestaties en het welbevinden van leerlingen. Uit de OnderwijsMonitor Limburg (OML) blijkt echter dat deze relaties de afgelopen jaren zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs onder druk staan en zijn afgenomen.¹⁻⁴

In deze reeks factsheets combineren we gegevens van de OML en het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NCO). Hierdoor is het mogelijk niet-cognitieve vaardigheden van de OML met onderwijsuitkomsten uit het NCO te vergelijken. In deze factsheet richten we ons op de sociale relaties met klasgenoten en leraren in het primair onderwijs (po) en het voortgezet onderwijs (vo) en gaan we na in hoeverre dit samenhangt met de onderwijspositie van leerlingen in leerjaar drie van het vo ten opzichte van het gegeven schooladvies. Daarbij kijken we ook of er verschillen bestaan naar geslacht, onderwijstype en het opleidingsniveau van de ouders.

Leeswijzer

De figuren in deze factsheet laten zien hoe groot de kans is dat een leerling in leerjaar drie van het vo onder, op of boven het definitieve schooladvies zit. De verschillen tussen groepen zijn significant wanneer de lijnen en hun betrouwbaarheidsintervallen niet met elkaar overlappen. De richting van de lijn geeft aan of de ervaren sociale relaties positief (stijgende lijn) of negatief (dalende lijn) samenhangen met deze kans. Of deze samenhang statistisch significant is, is niet direct af te lezen uit de figuur, indien van toepassing wordt dit vermeld in de bijbehorende tekst.

Data

Om de sociale relaties met klasgenoten en leraren in beeld te brengen, wordt in deze factsheet gebruikgemaakt van de OML-data gebaseerd op leerlingvragenlijsten uit het schooljaar 2020–2021 voor po (groep 8) en uit het schooljaar 2023–2024 voor vo (leerjaar 3). Sociale relaties zijn gemeten aan de hand van verschillende stellingen. De antwoorden op deze stellingen zijn samengevoegd tot een index, die in deze analyse wordt gebruikt. Een overzicht van de bijbehorende stellingen is te vinden in de OML-factsheets over sociale relaties met klasgenoten en leraren via deze [link](#).

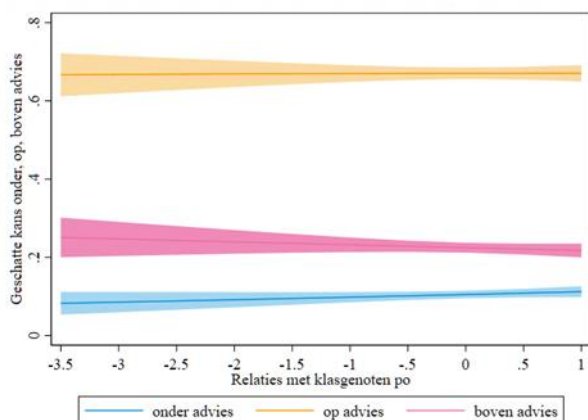
Vervolgens zijn deze gegevens van de OML gekoppeld aan de, op dat moment, meest recente NCO-dataset. Hierdoor is de OML-dataset uitgebreid met onder meer de schooladviezen, de onderwijspositie in vo leerjaar drie, en ook achtergrondkenmerken, zoals geslacht, regio en opleidingsniveau van de ouders afkomstig van het NCO.

Sociale relaties po

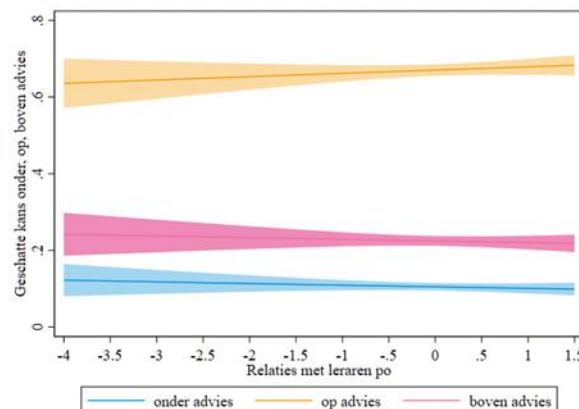
Figuur 1 en Figuur 2 laten zien hoe sociale relaties met klasgenoten en leraren in het **po** samenhangen met de positie in leerjaar drie van het vo. In beide figuren is te zien dat, leerlingen het vaakst op het onderwijstype zitten dat overeenkomt met hun schooladvies, gevolgd door boven het advies, en het minst vaak onder het advies.

Wanneer we vervolgens kijken naar de samenhang tussen de positie in leerjaar drie en sociale relaties met klasgenoten en leraren dan zien we dat er geen betekenisvolle samenhang is. Sociale relaties in het po lijken nauwelijks samen te hangen met de kans om onder, op, of boven het schooladvies te zitten. Dit is ook te zien aan de vlakke lijnen.

Figuur 1. Samenhang tussen sociale relaties met klasgenoten (po) en positie vo3 ten opzichte van het schooladvies

Figuur 2. Samenhang tussen sociale relaties met leraren (po) en positie in vo3 ten opzichte van het schooladvies

Uitsplitsing naar achtergrondkenmerken

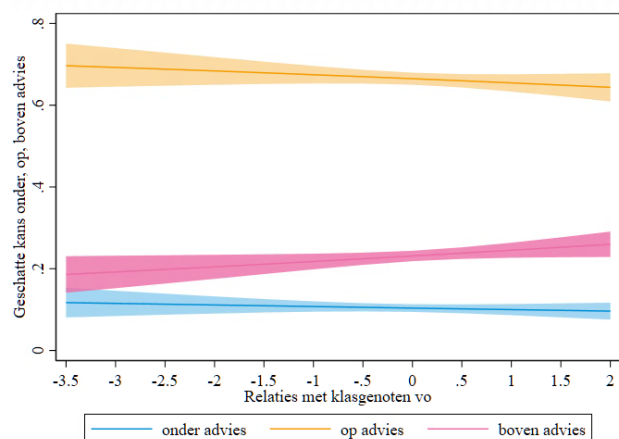
Wanneer de samenhang tussen sociale relaties in het po en de geschatte kans op de onderwijspositie in leerjaar drie wordt uitgesplitst naar geslacht, regio en opleidingsniveau vinden we geen significante verschillen tussen deze groepen.

Sociale relaties vo

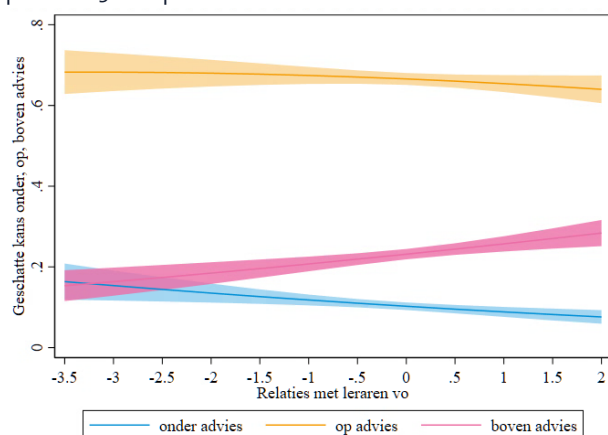
Figuur 3 en Figuur 4 laten de samenhang zien tussen sociale relaties met klasgenoten en leraren in het vo en de positie in leerjaar drie.

Wanneer we kijken naar de samenhang tussen **sociale relaties met klasgenoten** en de positie in het derde leerjaar (Figuur 3) dan zien we dat leerlingen die betere sociale relaties met klasgenoten ervaren een grotere kans hebben om boven het advies te zitten in het derde leerjaar. Dit is ook te zien aan de stijgende roze lijn van 'boven advies'. Wat betreft de sociale relaties met leraren in het vo (Figuur 4) observeren we ook een significante relatie: hoe beter de **sociale relaties met leraren** hoe groter de kans is om boven het advies te zitten in het derde leerjaar, en hoe beter de sociale relaties met leraren hoe kleiner de kans is om onder het advies te zitten in het derde leerjaar. Dit is te zien aan de stijgende roze lijn van 'boven advies' en de dalende blauwe lijn van 'onder advies' in Figuur 4. Dit impliceert dus dat goede sociale relaties samenhangen met een grotere kans om boven het advies te zitten (al is deze kans nog steeds wel beduidend kleiner dan de kans om op advies te zitten) en dat de verschillen naargelang er betere sociale relaties met leraren zijn groter worden.

Figuur 3. Samenhang tussen sociale relaties met klasgenoten (vo) en positie vo3 ten opzichte van het schooladvies

Figuur 4. Samenhang tussen sociale relaties met leraren (vo) en positie vo3 ten opzichte van het schooladvies

Uitsplitsing naar achtergrondkenmerken

Wanneer de samenhang tussen sociale relaties in het vo en de geschatte kans om onder, op of boven het schooladvies te zitten in leerjaar drie uitgesplitst wordt naar geslacht en opleidingsniveau ouders, zien we enkele verschillen.

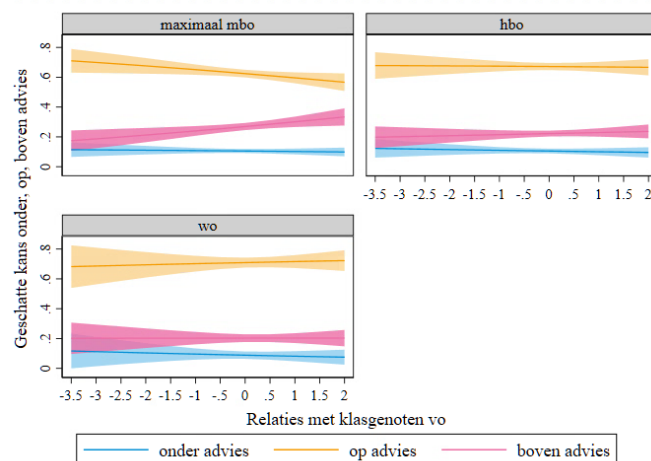
Figuur 5 laat zien dat de samenhang tussen betere **sociale relaties met klasgenoten** en een hogere kans om boven het schooladvies te zitten, met name voorkomt bij leerlingen met maximaal mbo-opgeleide ouders. Dit is te zien aan de duidelijk stijgende roze lijn van 'boven advies'. Er zijn geen betekenisvolle verschillen tussen jongens en meisjes.

In tegenstelling tot sociale relaties met klasgenoten, laat Figuur 6 zien dat bij de **sociale relaties met leraren** de hogere kans om boven advies te zitten bij goede sociale relaties met leraren zichtbaar is bij zowel leerlingen met maximaal mbo-opgeleide ouders als leerlingen met hbo-opgeleide ouders. Ook zien we dat de lagere kans om onder advies te zitten bij betere sociale relaties met leraren geldt vooral voor leerlingen met maximaal mbo-opgeleide ouders.

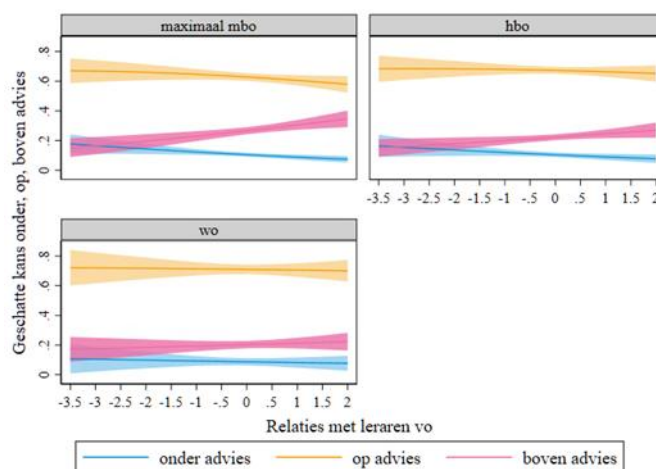
Figuur 7 laat daarnaast zien dat de samenhang tussen **sociale relaties met leraren** en de lagere kans om onder advies te zitten

vooral bij meisjes voorkomt. De hogere kans om boven advies te zitten bij betere sociale relaties met leraren is vergelijkbaar voor jongens en meisjes. Ondanks dat de lijn voor 'op advies' en de samenhang met sociale relaties anders lijkt voor jongens dan voor meisjes, is dit verschil niet significant.

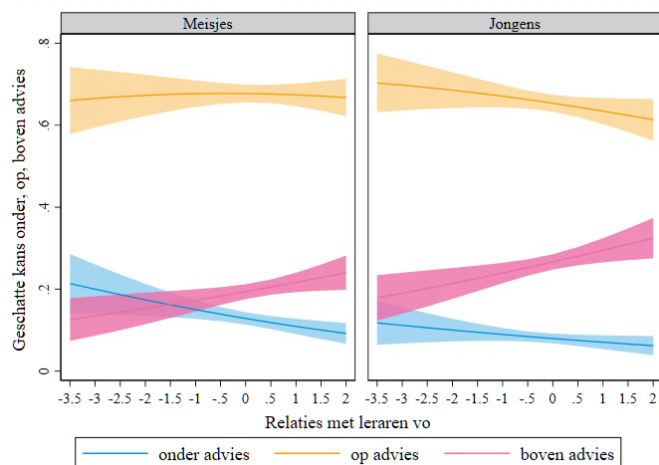
Figuur 5. Samenhang tussen sociale relaties met klasgenoten (v) en positie vo3 ten opzichte van het schooladvies uitgesplitst naar opleiding ouders

Figuur 6. Samenhang tussen sociale relaties met leraren (vo) en positie vo3 ten opzichte van het schooladvies uitgesplitst naar opleiding ouders

Figuur 7. Samenhang tussen sociale relaties met leraren (vo) en positie vo3 ten opzichte van het schooladvies uitgesplitst naar geslacht

Meer weten?

Deze factsheet bouwt voort op de factsheets van de OML over sociale relaties met klasgenoten en leraren in zowel het po als het vo. In deze factsheets zijn ook verschillende aanbevelingen voor de schoolpraktijk opgenomen die aansluiten bij dit thema. Kijk hiervoor op: www.onderwijsmonitorlimburg.nl/factsheets

Door scholen die deelnemen aan de OML is er bovendien een terugkoppeling beschikbaar met de eigen schoolresultaten:

- **po:** <https://po.onderwijsmonitorlimburg.nl/login>
- **vo:** www.vo.onderwijsmonitorlimburg.nl/login

Tips om ermee aan de slag te gaan

- Kijk naar de resultaten voor sociale relaties op uw eigen school. Hoe verhouden deze zich tot het Limburgs, regionale en bestuurlijk gemiddelde?
- Komt dit overeen met uw verwachting? Zo niet, welke mogelijke verklaringen zijn er?
- Ziet u op uw school een samenhang tussen de OML-gegevens over sociale relaties en de informatie uit de reguliëre NCO-schoolrapportage over in hoeverre leerlingen onder, boven of op het schooladvies zitten?
- Raadpleeg de aanbevelingen voor de schoolpraktijk in de OML factsheets over sociale relaties. Welke aanbevelingen kunnen er praktisch worden toegepast op uw school?

Referenties

- ¹ Van Vugt, L., Charpentier, J., & Monfrance, M. (2025). Sociale relaties op school: Basisscholieren in relatie met hun leraren 2017-2023. OML2025-006. [Link](#)
- ² Van Vugt, L., Charpentier, J., & Monfrance, M. (2025). Sociale relaties op school: Basisscholieren in relatie met hun leraren 2017-2023. OML2025-005. [Link](#)
- ³ Charpentier, J., Monfrance, M., & Van Vugt, L. (2025). Sociale relaties op school: Middelbare scholieren in relatie met hun leraren 2014-2024. Factsheet OML2025-004. [Link](#)
- ⁴ Charpentier, J., Monfrance, M., & Van Vugt, L. (2025). Sociale relaties op school: Middelbare scholieren in relatie met hun klasgenoten 2014-2024. Factsheet OML2025-003. [Link](#)

Colofon

Monfrance, M., Van Vugt, L., Schils, T., & Haelermans, C. (2025). *Sociale relaties en onderwijspositie in het vo ten opzichte van het schooladvies*. OML&NCO Factsheet No. 2025-01.